

Toespraak Gerdi Verbeet



Indië-herdenking

*Zwolle, 15 augustus 2016*

Dames en heren, jongens en meisjes,

Dank voor de uitnodiging om vandaag te mogen spreken bij deze bijzondere herdenking bij het monument Indië-Nieuw-Guinea 1941-1962.

Wij gedenken vandaag het einde van de oorlog in Zuidoost-Azië 71 jaar geleden, maar het is goed dat we ons realiseren dat deze oorlog voor velen een lange bittere nasleep heeft gekend.

15 augustus betekende formeel het einde van de Tweede Wereldoorlog, maar luidde in werkelijkheid een nieuw tijdperk van chaos en onzekerheid in.

We staan hier naast een monument met een afbeelding van de archipel Indonesië. Een monument voor militairen in dienst van het Koninkrijk der Nederlanden tijdens de Tweede Wereldoorlog en na 1945 en ook voor de burgers in Nederlands-Indië. Ik zeg ook omdat het leed van de burgers in, maar ook buiten de kampen vaak wordt vergeten. Oorlog is voor burgers waar en wanneer ook ter wereld altijd een ramp.

Nu de Tweede Wereldoorlog zo ver achter ons ligt, wordt het nog belangrijker dat wij weten wat het verhaal is van al deze mensen. Welke keuzen hebben zij gemaakt? Of welke keuze is vóór hen gemaakt die bepalend bleek voor hun toekomst en daarmee in zekere zin ook voor de toekomst van hun familie?

Ik denk dat ik vandaag kan en mag stellen, dat lang niet iedereen genoeg ruimte en gelegenheid heeft gekregen om zijn verhaal te vertellen.

Terwijl het voor iedereen zo belangrijk is te weten wat de verhalen zijn, wat ons *gezamenlijk* verhaal is als het gaat om de geschiedenis van Nederlands-Indië, Indonesië en Nieuw Guinea.

Oorlog werkt lang door in families, generatie na generatie.

Oorlog laat diepe sporen na.

Ook in het leven van mijn eigen familie. Mijn vader ontving kort na afloop van de Tweede Wereldoorlog opnieuw een oproep voor militaire dienst. Hij vertrok in de herfst van 1945 als dienstplichtig militair met een van de eerste groepen die werden uitgezonden naar Indië, om deel te nemen aan de toen zogenoemde 'politioenele acties'.

Op een klein fotootje met zo'n gekarteld wit randje zie je een broodmagere jongen, de Hongerwinter net achter de rug, in een uniform.

Binnen een half jaar na de vrede in Europa werd hij voor 'orde en herstel' uitgezonden naar een oorlog in een deel van de wereld dat hij niet kende. Hij raakte op die manier betrokken in een koloniale oorlog met mensen die hem als de bezetter zagen, in plaats van als bevrijder. Hij was sergeant, onderofficier, foerier, een non-combattante functie. Dat vertelde hij er altijd bij.

In iedere brief naar zijn ouders vertelde hij over het prachtige land, de vriendelijke mensen en vooral over het heerlijke eten.

Dat wilde hij na zijn thuiskomst minstens twee keer per week. Mijn oma moest dat maar leren maken...

Over de verschrikkingen vertelde hij niet. Toch kan het niet anders dan dat hij daarvan, ook als foerier, geweten moet hebben.

Bij terugkomst in Nederland werden mijn vader en al die anderen met wie hij in Indië was geweest kil en gevoelloos ontvangen.

Voor de militairen bestond geen tot weinig nazorg, terwijl zij terugkwamen met verschrikkelijke ervaringen en verwarrende gevoelens van schaamte en verdriet. Doordat de houding in Nederland ten aanzien van de politionele acties al snel omsloeg, werd hun verhaal onbespreekbaar. Ook mijn vader zweeg. Hij zag het onbegrip en de afkeuring in de ogen van mijn broer en mij.

Dat ik dat deel van zijn verleden niet ken, vind ik verdrietig.

Ik weet dat veel veteranen en nabestaanden hebben geleden onder de manier waarop dit verleden lange tijd is genegeerd, onder het gebrek aan erkenning, en vaak nog pijnlijker, onder het negatieve oordeel over hun betrokkenheid bij die oorlogen.

De afgelopen jaren heb ik gesproken met kinderen van Indië-veteranen en vaak is hun verhaal hetzelfde: ook hun vaders zwegen.

Terwijl het zo belangrijk is om oog te hebben voor de complete geschiedenis, van ons allemaal. In Indië tijdens de oorlog, in Indonesië en Nieuw-Guinea. Laten we aandacht hebben voor *alle* verhalen.

Om ervan te leren voor de toekomst. Daarbij weten we inmiddels dat er tijdens de 'politionele acties' veel verkeerd is gegaan.

Daarvoor mogen we de ogen niet sluiten.

Maar we hebben niets aan simpele oordelen waarbij àlle militairen als oorlogsmisdadiger worden afgeschilderd. Wie luistert naar veteranen

hoort verschillende verhalen: velen hebben het zwaar gehad tijdens hun uitzending; sommigen blijven met name de verschrikkingen bij.

Maar er zijn ook verhalen over een bijzondere tijd in een bijzonder land, over onderlinge verbondenheid: over vriendschap en broederschap in extreme situaties. En over liefde.

Nederland stuurde na de Tweede Wereldoorlog zo'n 130.000 mannen naar Indonesië om het koloniaal gezag te herstellen. Jonge, vaak nog vrijgezelle mannen veelal op zoek naar avontuur, onvoorbereid op wat hen te wachten stond. Veel van deze jongens kwamen, ver van huis, in aanraking met Indonesische meisjes. Soms werden ze verliefd.

Uit deze oorlogsliefdes zijn ook kinderen geboren. Kinderen die vaak hun vader niet kennen. En vaders die hun kinderen niet kennen.

Omdat de vaders niet van hun bestaan wisten, niet konden of wilden blijven na de geboorte of omdat hun relatie met een Indisch meisje niet werd toegestaan. Er zijn verhalen bekend over militairen die wilden trouwen met de moeder van hun kind, maar daarvoor geen toestemming kregen van hun leidinggevende of de pastoor.

Ook mijn vader schreef over meer dan vriendschappelijke relaties tussen manschappen en de leuke jonge vrouwen die voor hen zorgden.

Hij voorzag problemen. Maar ook hem zie ik op een ander klein fotootje zitten met zijn arm om de schouder van een vrolijk lachende jonge vrouw.

De lange nasleep van de oorlog heeft ook grote consequenties voor de volgende generaties.

Ikzelf ken een deel van mijn vaders geschiedenis niet en vind dat een gemis. Deze kinderen weten vaak helemaal niet wie hun vader was of hebben hem nooit gekend.

In 2006 is het project 'Oorlogsliefdekind' van start gegaan, om vaders en kinderen die elkaar willen vinden, te helpen bij hun zoektocht.

De verhalen zijn vaak heel aangrijpend. Ik heb daarover pas deze zomer een al wat oudere documentaire gezien die mij raakte: *Tuan Papa*.

Kinderen die het gevoel hebben dat ze 'per ongeluk' bestaan.

Als deze kinderen in Indonesië bleven werden zij vaak gezien als kind van een bezetter. Pesten en schelden was dagelijkse realiteit. Tijdens de Bersiap-periode, toen de chaos en het etnische geweld toenam, liepen zij zelfs het gevaar om uit wraak te worden gedood.

Indonesische moeders zagen zich soms genoodzaakt om hun kinderen in weeshuizen te plaatsen, uit bescherming voor de Indonesische nationalistten. Sommigen werden later naar Nederland verscheept, een land dat zij niet kenden en waar ze weer als 'anders', als buitenstaander werden behandeld.

Deze kinderen vertellen dat zij het gevoel hadden alleen op de wereld te zijn. Niet bruin genoeg voor de Indo gemeenschap, niet wit genoeg om voor volbloed Nederlander te worden aangezien.

Iedereen heeft zijn eigen verhaal: de veteranen, de moeders en deze oorlogsliefde-kinderen. Nederland heeft te lang de ogen gesloten voor het bestaan van kinderen verwekt door Nederlandse militairen.

Onbegrijpelijk eigenlijk, terwijl men wist van vrouwen met een kind van een Duitse militair en de liefdeskinderen van jonge vrouwen en onze bevrijders.

Nu, jaren later, zien we dat er ruimte ontstaat om op zoek te gaan naar dit verleden. Vaders besluiten soms zestig jaar later op zoek te gaan naar hun kinderen. Kinderen willen weten waar zij vandaan komen en latere kinderen willen hun Indonesische halfbroer of halfzus leren kennen.

Ik vind daarom Oorlogsliefdekind, het project dat deze zoektocht heeft gefaciliteerd, een fantastisch en belangrijk initiatief.

In de eerste plaats voor de families. Maar ook voor ons als samenleving. Verwerking van de oorlog begint met aandacht voor het verleden, in de media en het onderwijs. Maar verwerking van de oorlog vergt ook blijven zoeken naar de feiten en gebeurtenissen in hun historische context, want dan pas krijgen persoonlijke verhalen werkelijk betekenis. Weten waar je vandaan komt is belangrijk voor volgende generaties.

Ik dank u voor uw aandacht.